

koristi za našo filozofsko literaturo. Vedno bo predstavljalo orientacijo na področju zbranega gradiva raznih problemov estetike in številnih njenih struj.

D r. K s e n i j a A t a n a s i j e v i ć.

Tone Seliškar: Rudi. Povest za mladino. Knjižnica mladinske matice št. 5. Izdala Mladinska matica poverjeništvu U. J. U. v Ljubljani 1929. Str. 108.

Običajni in skoro uzakonjeni tip naše mladinske povesti je ta le: kakor koli izvedena, toda ginljiva zgodba s poljubno vsiljivim poukom o preblagih idealih bogaboječnosti in kreposti. Le glede pouka je Seliškarjeva povest na videz rezko nasprotje podobnih starejših spisov. Mesto rečenih idealov propoveduje namreč nove: stroje, raketni avto, Lindbergha, obljubljeni deželo Ameriko, Edisona in proletarsko zavest. Nov je torej po vsebini propovedi, toda tudi samo v nji. Zakaj intimna stran njegovih idej, ki jih beremo v tej knjižici, je v bistvu prav tako prazen «sled sence zarje onstranske gloriije» današnjih idealov, kakor so bile prejšnje tendence petnajsta in petnajstkrat primitivizirana nalika tedanjih vzorov.

Poleg duha miselnosti in docela staromodno vsiljivega razkladanja svojih idej je prevzel Seliškar tudi vse druge manire dosedanjih mladinskih pisateljev. Ne glede na to, da se je nekoč ganljiva zgodba sicer dobro ujemala s tedanjo blago miselnostjo, da pa se nujno slabo zlaga s trezno in praktično sedanjo, pripoveduje Seliškar vnanje modernizirano, v bistvu pa prav tako solzno storijo kakor stari. Razlika je samo v tem, da se pri njem po celi vrsti brez zadrege kopičenih vpijočih slučajev vse dobro in lepo izteče zato, ker je Rudi proletarsko dete in ker ima marljivo ljubezen do motorjev, svoj čas pa so pisatelji vprizarjali podobne čudovitosti radi tega, ker so bili njih junaki bogaboječi in pošteni.

In kakor v vsem ostalem, je sledil Seliškar svojim predhodnikom tudi v izdelavi in v nedostatnem poznanju stvari, o katerih govori. Zato mora o marsičem pisati mučno nedoločno in izbegljivo, celo o preljubih mu strojih in motorjih, da, celo o stvareh prav preproste izobrazbe. Tako se bo na primer vsak gimnazijastek zabaval ob zemljepisnem podatku, ki ga bo bral v početku šestega poglavja: «V londonskem pristanišču so bili dva tedna. Rudi je moral ostati v kajuti in bi si strašno rad ogledal to največje mesto sveta. Pa ni smel. Samo skozi okence je opazoval pestro življenje v pristanu.»

Če pridenem še, da knjiga niti jezikovno ni zgledna, lahko tvegam sodbo, da je s tem delcem obnovljen stari tip naše mladinske povesti v vsej mizeriji. Po pisateljskem znanju in po vrednosti «Rudi» ne prekaša povesti Janeza Ciglerja, za katerimi pa kajpada daleč zaostaja po literarno-zgodovinskem pomenu. Dosedanje «centralne osebnosti» slovenske literature tako slabih del niso pisale.

J. V i d m a r.

France Bevk: Muka gospé Vere. Trst 1929. Književna družina «Luč». Tiskala tiskarna «Edinost» v Trstu. Str. 103.

Pisatelj je segel v velemestno duševno bedo, v kateri klije dan na dan nešteto prikritih dram. S krepkimi potezami je pokazal ogromni voz, ki ga je možu in ženi zadržilo življenje in ga je smrt presekala. Pravi krivci se ne dajo prijeti, kajti človeško življenje ni najenostavnejši račun in duše ni mogoče naslikati v par potezah (str. 7). Zgodba bravca zgrabi in razkrije krivce, Ob tem razkritju se zgrozimo, kajti mi vsi smo neštetokrat morilci svojega bližnjega, zadržujemo ogromne vozle in se v svoji slepoti tega često niti ne zavedamo.

Gospa Vera je slišala na verandi svojega stanovanja pogovor dveh sosed z bližnjega balkona. Obirali sta med drugimi tudi njenega moža, da je po-

beljen grob, žena pa veruje v njegovo zvestobo. Želo suma je vbrizgalo strup. Misel je začela vrtati in je izvrtala nebroj dokazov o moževi nezvestobi, za katere se Vera prej še zmenila ni. Zakonska idila se začne izprevrčati najprej v vice, nato v pekel. Mož in žena drug drugega mučita in se zasovražita. Bojita se drug drugega in si strežeta po življenju. Oba se pogrezata globlje in globlje. Zdvajanje ju tira v poizkuse prave nezvestobe. Zdaj se lahko opravičeno črtita. Sovrašтво se stopnjuje v besnost dveh človeških hijen, ki druga na drugo prežita in se koljeta, dokler žena moža ne umori in se sama ne obesi.

Po preprostosti predmeta, premočrtnosti dejanja, lapidarnosti pripovedovanja in po brezkončnem, a ne utrujajočem ponavljanju istega motiva, ki daje povesti nenavadno enotnost in zaokroženost, spominja ta knjiga na samega Cankarjevega «Hlapca Jerneja». Prosta igra človeških strasti in nagonov je za Bevkovo pero prav posebno prikladna in hvaležna snov. Pisatelj dramí z odločno roko te skrivnostne strune, ki pojo kakor temno podzemeljsko pobobnevanje ob potresu. Človek se spomni celo Dostojevskega, vendar o posnemanju ni mogoče govoriti; osebe so preveč naše in način Bevkovega ustvarjanja ima nekaj čisto svojega na sebi.

Zanimivo je, da je vsebinsko drzni spis izšel prvič v «Domu in svetu» (1925). Ta list v svojih ocenah Bevkovih del često graja jezikovne nepravilnosti, sam pa svoje spoštovanje do vsega, kar Bevkovega objavi, tako prettrava, da tiska tudi očitne pogoške, sebi in pisatelju gotovo ne v prid. Tako se je zgodilo tudi z «Muko gospe Vere». Ponatis je razen kratkega dodatka v uvodu dobeseden, vštevši jezikovne pege. Breznik, Koštiál, Debeljak in drugi bi lahko s pridom paberkovali. Da so isti glagoli neprehodni v tretji in prehodni v četrti vrsti, Bevku ni zmerom jasno, če piše: «Jezik je lep i l v ustih» (str. 14) namesto «lepél». «Krik, ki mu je z l e d e n e l (prav: zledenil) hrbtenico» (63). «Ta misel j i je z l e d e n e l a (prav: zledenila) kri» (80). «Morilec, ki bi po storjenemu dejanju rad oživel (prav: oživil) mrliča» (64). «Rjuhe so p o r d e č i l e (prav: so se pordečile)» (100). Redka je pravilna raba: «Je Vera zledenela po vsem telesu» (68). Srečujemo «male omarice» (31) in «malo okence» (68). Kakšne so velike omarice, velika okenca? «V neki knjigi je našla malo (prav: majhno) fotografijo» (27 in 32). «Naročje žene» (29). «obraz žene» (65), «beg moža» (77), «vpliv moža» (73) bi moralo biti vse s svojilnim pridevnikom: «ženino naročje» itd. «Dokler ni odprla t r e p a l n i c e» (prav: trepalnic; 79). «Da j o (prav: je) groza ne dohiti» (103). «Niti ena misel j o (prav: je) ni več mučila» (103). «Ni se p u s t i l a (prav: dala) varati» (28). Natančnež bi našel še to in ono. Pisatelj, ki stoji v ospredju današnjega literarnega rodu, ni še v takih letih, da bi se mu smelo zdeti upoštevanje te ali one precepljene dlake naših slovničarjev pod njegovo častjo, zlasti ne v ponatisih.

Andrej Budal.

Gorjančev-Seliškar: Čudak in solnčna ura. Maribor, 1929. Založila Zagorka Seliškar. 48 str. Cena 10 Din.

Vsako leto se nekako sporadično tiho in neopazno pojavi na našem knjižnem trgu par knjižic, ki pa še isti hip prav tako nepoznano in brez sledu izginejo. Večinoma izhajajo v samozaložbah. Kar se tiče njih pomena, moremo o njih govoriti samo kot kronisti.

Avtorja «Čudaka in solnčne ure» razodeva že modernistično-preciozni naslov njegove zbirke, ki ne pomeni nič. Prav take so njegove pesmi. Ne, tupatam košček pokrajinske slike, drobec misli ali verz, iz katerega bi utegnila nastati pesem — koj nato pa spet vse utone v plehkosti in banalnosti, v brezzvezni in brezzmiselni retoričnosti.